

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשסד

ערב שבת קודש
פרשת תשא / פרה
 י"ז באדר ה'תשס"ט
 שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

פסח, ולפני ראש-השנה¹⁰.

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת -
 קורא אחריה הפטרת פרשת פרה, ואם נזכר אחר הברכות
 - קורא אותה בלא ברכה⁸.

אומרים 'אב הרחמים'⁹.

* קובץ תורני: הוראה לכל "כולל אברכים": להוציא
 לאור קובץ חידושי-תורה [לפחות] פעמיים בשנה: לפני

תשח"י אמר הרבי "בהקדשי בכס לעיניכם" [כנוסח הדפוסים, וכן
 הוא בחומש 'תורה תמימה' בפנים] וגם "לעיניהם" כדעת המנחת-שי
 [שהובאה שם בהערה. וכן הנוסח אצל קורן, ברויאר ואיש מצליח]
 (מיומנו של אחד הת', מקדש מלך ח"ד עמ' תקג).
 (8) לוח כולל-חב"ד, ש"פ מקץ.
 (9) לוח כולל-חב"ד. וראה קצות השלחן סי' פג בבדי השלחן סוס"ק
 יג.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישע' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

בקריאת פרשת העגל⁵ מנמיכים מעט את הקול⁵, אבל יש להקפיד שגם אז יוכל כל הציבור לשמוע את הקריאה היטב.

מניחים את ספר-התורה השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד אחר הקריאה בו)⁶, ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיד את פרשת 'פרה', בפרשת חוקת: "ויאמר... תטמא עד הערב" (במדבר יט, א-כב).

אם יש רק ספר-תורה אחד - אין מגביהים אחר חצי קדיש, אלא גוללים לפרשת פרה, ומגביהים וגוללים רק לאחר גמר המפטיד. את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיד.

הפטרה: "ויהי דבר ה'... אני ה' דיברתי ועשיתי" (יחזקאל לו, טז-לז)⁷.

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' לשבת זו יש לזכור לקרוא את שתי ההפטרות - של פרשת תישא (וישלח אחאב) ושל פרשת פרה (ויהי דבר ה'), כמנהגנו.

שבת-קודש, פרשת תשא / פרה

רצוי להכין קודם התפילה את ספר-התורה המיועד לקריאת פרשת פרה (המהודר ביותר שבבית-הכנסת)², כדי למנוע טירחא דציבורא³.

מוציאים שני ספרי-תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע.

1) כך מופיע תמיד שם הפרשה **בבית** בתורה-אור וכו' עד ליקוטי-שיחות וספרי השיחות תשמ"ד-ז"ב, וזאת גם במקרים **שבפנים** השיחה משתמש הרבי בשם "כי תשא" (צורה זו - ע"פ 'סדר תפילות כל השנה' שבסו"ס אהבה ברמב"ם) - ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 280. תשי"ג ח"א עמ' 362. תשנ"ב ח"ב עמ' 424 והערה 23. רק בהיום יום (ובליקוטי-כיס באנגלית לשנת תש"ג) נקראת הפרשה "כי תשא".

2) עיין בשו"ע הבי"י סי' תרפ"ה סי"ז ונו"כ. משמעות לשון אדה"י סי' רפב סט"ז היא, שרק פ' זכור היא מן התורה, ומאידך ב'התנועות' תשמ"ט ח"ב עמ' 466 (מוגה מביא הרבי (רק) משו"ע הבי"י הנ"ל (בשם י"א) ומקורותיו, שגם פ' פרה היא מן התורה, ועיי"ש בהערות.
3) לוח 'דבר בעתו'.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ז באדר ה'תשס"ט - כ"ד באדר ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ז באדר	הל' מכירה פרק כה-כו.	הל' סנהדרין פרק ו.	מל"ת רנב.
ש"ק	י"ח באדר	פרק כח-ל.	פרק יד.	מל"ת רנב.
א'	י"ט באדר	הל' זכיה ומתנה.. בפרקים אלו.	פרק טו.	מ"ע רמה.
ב'	כ' באדר	פרק ד-ו.	פרק טז.	מ"ע רמה.
ג'	כ"א באדר	פרק ז-ט.	פרק יז.	מ"ע רמה.
ד'	כ"ב באדר	פרק י-יב.	פרק יח.	מ"ע רמה.
ה'	כ"ג באדר	הל' שניים.. בפרקים אלו.	פרק יט.	מ"ע רלו.
ו'	כ"ד באדר	פרק ד-ו.	פרק כ.	מ"ע רלו.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.12	5.48.6	12.20	11.50	8.49	5.56	5.01	4.39	3.52	ו', י"ז באדר
6.13	5.49.3	12.20	11.50	8.48	5.54	4.59	4.38	3.50	ש"ק, י"ח באדר
6.14	5.50.0	12.19	11.49	8.47	5.53	4.58	4.37	3.49	א', י"ט באדר
6.15	5.50.7	12.19	11.49	8.46	5.52	4.57	4.35	3.47	ב', כ' באדר
6.15	5.51.4	12.19	11.49	8.45	5.50	4.56	4.34	3.46	ג', כ"א באדר
6.16	5.52.1	12.19	11.48	8.45	5.49	4.54	4.33	3.45	ד', כ"ב באדר
6.17	5.52.8	12.19	11.48	8.44	5.48	4.53	4.31	3.43	ה', כ"ג באדר
6.17	5.53.5	12.18	11.48	8.43	5.46	4.52	4.30	3.42	ו', כ"ד באדר

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
כי תשא / פרה	6:23	5:10	6:25	5:25	6:24	5:16	6:25	5:28
ויק"פ / החודש	6:28	5:15	6:30	5:30	6:29	5:21	6:30	5:32

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

מסירות נפש כדי לטהר יהודי במצב ירוד

אין להסתפק בהתעוררות הפורים שלמעלה מטעם-ודעת - יש להמשיכה בעבודה מסודרת לטהר עצמו מדברים בלתי-רצויים • שאלת משה רבינו: כיצד יוכל להשפיל עצמו לדרגת יהודי שהגיע לטומאה חמורה כל-כך? • גם יהודי בבחינת "טמא מת" ברוחניות - אל יפול בייאוש; משה רבינו כבר דאג עבורו שיוכל להיטהר • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

עשה לך עמלק גו' לא תשכח⁵; ולאחרי פורים קורין פרה -

שבה מדובר אודות הטהרה דטומאת מת. ופרשת פרה היא ההקדמה (שאי אפשר בלאו הכי) לפרשת החודש ולחג הפסח⁶. ועניין נוסף בסדר הפרשיות - שבין פרשת שקלים, פרשת זכור ופרשת פרה, יכול להיות הפסק באמצע, מה שאין כן בין פרשת פרה לפרשת החודש אין הפסק⁷, אלא בשבת שלאחרי שבת פרשת פרה קורין פרשת החודש.

ב. ויש לבאר המוסר-השכל בעבודת האדם: מצד גדול ההתפעלות מזה שכימי הפורים הגיעו למעמד ומצב ד"לא ידע", למעלה מטעם

(5) תצא כה, וי"ט.

(6) ראה מגילה כט, א ובפרש"י. ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה.

(7) ירושלמי שם. רמב"ם שם פ"ג הכ"א.

א. הסדר הוא שלאחרי פורים באים לשבת פרשת פרה,

- לפני פורים קורין פרשת שקלים, ולאחריה פרשת זכור (שחיובה מדאורייתא¹, ולא עוד אלא שלדעת רוב הפוסקים הרי היא חובת היחיד - דלא כקריאת התורה מצד תקנת משה כדי שלא ישהו ג' ימים בלא תורה², שזוהי תקנה על הציבור, ואינה חובת היחיד³, מה שאין כן קריאת פרשת זכור אינה חובת הציבור, אלא חובת היחיד⁴ - שפעם בשנה (לכל-הפחות) ישמע פרשת זכור, "זכור את אשר

(1) ראה טושו"ע או"ח ס"ו טרפה, ובנ"ב.

(2) רמב"ם הל' תפלה רפ"ב.

(3) "כסברת המלחמות מגילה פ"א ד"ה ועוד אמר. וראה צננת פענח להל' תפלה פ"ב ה"ה" (אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר ח"ח ע' רנו. ח"ט ע' עט. וראה לקו"ש ח"ד ס"ע 1283. וש"נ).

(4) ראה שו"ת בנין שלמה ס"ד. הובא באנציק' תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק ס"ב (כרך יב ע' רכא).

והוראות" - יו"ד עמ' קצב).

דרך אגב: ממענה ב' הנ"ל מוכח דהקא-סלקא-דעתך להקפיד, אינו מפני החשש שמזלו (של מי שנקרא על שמו) גרם שנהרג, ולכן אין חשש שגם לו יהיה אותו מזל ח"ו, דאם כן אינו מוכן המענה "כמה גרשון מנחם מענדל היו בעולם", דהרי פשוט דהילד הנה נקרא על שם זקנו שנהרג, ולא על שם 'גרשון מנחם מענדל' אחרים ש"היו בעולם", אלא הקא-סלקא-דעתך הוא לחשוש דהשם הזה גורם ("שמא גרים"⁹) ועל-דרך ד"רבי מאיר הוה דייק בשמא¹⁰, ועל זה היה המענה דכמה גרשון מנחם מענדל היו בעולם - שלא נהרגו, ולכן אין לחשוש דהשם גרם.

הערה: יש לעיין בכל זה - בשו"ת חתם-סופר אבה"ע ח"ב סכ"ה, ובשו"ת מחנה חיים ח"ח סימן ס', ובשו"ת אג"מ יו"ד ח"ב סימן קכב - והמבואר כאן הוא כפי הנראה הכרעת רבינו בזה.

4. בנוגע לצרף שם לשמות הנשיאים:

ב"אוצר מנהגים והוראות" יו"ד עמ' קפט מובא מענה רבינו (משנת תנש"א) דכשנוגע לכיבוד אב - אפשר לצרף.

ויש לעיין אם זו הוראת שעה ומענה פרטי¹¹, או שאולי זו "משנה אחרונה". ומובאים שם עוד כמה וכמה מקרים (בבית הרב) שצירפו שם לשמו הנשיאים (ויש להוסיף על המובא שם: הרב חיים אברהם (בן אדמו"ר הזקן) נקרא בב' השמות בבית מילה ('ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש' (של הרבין) עמ' 6). הרב ברוך שניאור (סבו של הרב); הרב מרדכי דובער (בן הרב נחום) סלונים (בן הרבנית מנוחה רחל); הרב שלמה זלמן (בן המהרי"ל מקאפוסט); ועוד).

הרב לוי הלוי פישער, מוריסטון, ניו-יורק

(9) ברכות ז, ב. זוהר ח"א נח, ב. ס, א ובכמה מקומות.

(10) יומא פג, ב.

(11) כך ענה לנו הרה"ח ר' יהודה ליב שי' גורון בנידון.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

ודעת, שמצד זה היה הדילוג מעומק תחת לעומק רום ולמעלה יותר, על-ידי ההתאחדות עם עצמות ומאות איך-סוף ברוך-הוא - יכול לחשוב לעצמו שמי ידמה לו ומי ישווה לו ומי יערוך אליו!...

על כך אומרים לו: המעמד ומצב שבימי הפורים אינו אלא הזזה כללית, היינו, שהעמידה במסירת נפש במשך כל השנה כולה בימים ההם, פועלת שגם בזמן הזה יכולים על-ידי הזזה כללית להתהפך מן הקצה אל הקצה, ו"נהפוך הוא", אתהפכא חשוכא לנהורא ומירירו למיתקא⁸, לדלג מעומק תחת, שאול תחתיות, לעומק רום ולמעלה יותר;

אבל, לא זוהי תכלית כוונת בריאת העולם, וכיוון שכן, אין זה מספיק עבור יהודי, שממנו תובעים - לא לעשות מה שמוצא חן בעיניו, ואפילו לא מה שמוצא חן בעיני נפשו האלקית, כי אם - שכל מציאותו תהיה למלא את הרצון העליון, והרי רצון העליון הוא שאלקות יהיה בגילוי, "אותותינו ראינו", ראיית אלקות במוחש, בכל פטי הדרגות דסדר השתלשלות,

- ואף שמקווים ליעוד שגילויים אלה יתבטלו "כשרגא"⁹ בטיהרא¹⁰, מכל מקום, יש צורך גם ב"שרגא" -

ובשביל הגילויים - לא מספיק עניין "כי אתה אבינו", אלא צריך להיות גם "אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו", היינו, שתהיה העבודה מצד האהבה והעבודה מצד היראה, וגם אהבה ויראה כשלעצמם,

ובמילא, צריך כל אחד ואחד מאתנו לידע, שאפילו אם בימי הפורים עמד בתנועה של מסירת נפש ופעל בעצמו הזזה כדבעי למהוי, להשתנות לגמרי - צריך עכשיו להתחיל לחשוב אודות עניין טהרת טמאים.

ולכן קורין לאחרי פורים פרשת פרה, שבה מדובר אודות טומאת מיתה, שכאה לעולם בגלל נחש הקדמוני שגרם לחטא עץ הדעת, שורש החטאים - להורות שלאחרי ההזזה הכללית, צריך לרחוץ ולהיטהר מכל העניינים הלא-טובים שחטא ופגם ועבר את הדרך.

וכאמור, כאשר יהודי מתחיל ופותח "כחודרה של

מחט" אפילו אם הוא רק אומר "רוצה אני", אף-על-פי שהסיבה לכך היא מפני ש"כופין אותו"... כפסק-דין הרמב"ם¹¹ שגם זה מספיק, כיוון שרצונו האמיתי של כל יהודי "לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות", אלא "יצרו הוא שאנסו", וכיוון שהוכה עד שתשש יצרו", אזי מתגלה רצונו האמיתי] - עווד לו הקב"ה ופותח לו "כפתחו של אולם".

ג. ופרשת פרה היא ההקרמה - שאי אפשר בלאו הכי - שממנה באים מיד ללא הפסק, לפרשת החודש:

ענינה של פרשת החודש - "החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"¹² - מבואר במדרש¹³: "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה" - הגאולה (טומאת) מצרים.

וכן תהיה לנו - ש"כימי צאתך מארץ מצרים"¹⁴, שאז נאמרה פרשת החודש, כך תהיה בעגלא דידן ובמהרה דידן ולמטה מעשרה טפחים, הגאולה השלימה והאמיתית, "אראנו נפלאות"¹⁴.

ובפשטות - שהקב"ה יוציא אותנו מהגלות, מהחושך כפול ומכופל, ונראה בעיני בשר ובמוחש את כל העניינים - ש"לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"¹⁵, "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"¹⁶, שאפילו הבשר ("כל בשר") של הגוף הגשמי יראה את כוח הפועל בנפעל¹⁷, "בדבר ה' שמים נעשו גו"¹⁸, היינו, שבכל דבר גשמי ובכל דבר שהיה עד עתה חומרי - יראו במוחש ובחיים היום-יומיים את הרוחניות שבו, ויתירה מזה, שיראו את ה"דבר ה'" שמהוה ומחיה ומקיים אותו - בגאולה שלימה ואמיתית, במהרה בימינו אמן.

* * *

- (11) הל' גירושין ספ"ב.
- (12) בא י"ב.
- (13) שמו"ר פט"ו, יא.
- (14) מ"ה ז, טו.
- (15) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).
- (16) ישעי' מ, ה.
- (17) ראה תו"ח תצוה תפא, ב ואילך. ועוד.
- (18) תהלים לג, ו.

(1) מה שהוכיחו שכשאינם שווים ממש אין חשש (וכמו שכתב אדמו"ר ה'צמח צדק'), ומה שיש להשתדל שיקראו לנכד בעיקר בשם האחר זהו רק לרווחא דמילתא - הנה זה מוכח גם ממה שכתוב בקטע שלפני זה (בשערי הלכה ומנהג ח"ג עמ' רח"צ²) במקרה דומה: "לכאורה, כיוון שהשואל קרא השם על שם המת ולא על שם החי, אין בזה חשש שינוי מנהג ישראל. ובפרט, שלא ידע שיש אימו וקנתו בחיים ששמה כך". ומשמע דמדובר אפילו כשהשמות שווים לגמרי, ומובן מזה דההקפדה במנהג האשכנזים אינה שלא יהיו שמות שווים לסבא ולנכד (על-דרך הקפידא בחתן וחמיו) אלא שלא יתכוון לקרותו על שם זקנו שחי.

(2) בנוגע לשמות כלה וחמותה, מבואר באגרות-קודש חי"ב עמ' קפה: "שצירוף שני שמות . . . אין העניין שכל אחד מהם נשאר גם בפני עצמו, אלא ששניהם יחד מהווים שם חדש (כדמוכח גם מעניין השמות דכלה וחמותה המובא בשו"ת צמח צדק אבן העזר סוף חלק א)".

ויש להוסיף: זה מוכח גם כן לכאורה מעניין שינוי השם כשמוסיפים שם לחולה, וכמו שאומרים בנוסח התפילה: "ונשתנה שמו כי אחר הוא, ואם על פלוני⁵ נגוד הגור דין - על פלוני לא נגוד, לכן אחר הוא, ואינו הוא הנקרא בשם הראשון".

והנה מצינו הקפדה שלא לצרף עוד שם לשמות הנשיאים "כי אין מערבין בין קודש וחול". ולכאורה על-פי הנ"ל גם בסתם שמות (משפחתיים) אין מקום לצרף שני השמות (עד"מ: שם אבי אביו, ואבי אמו) דנמצא דזהו שם שלישי.

ואולי יש לומר, דהחידוש בההקפדה לגבי שמות הנשיאים הוא, דאפילו כשאינו מוסיף שם, רק שמכוון גם לשם הנשיא "אין מערבין בין קודש וחול", דזהו המקרה במכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' (אג"ק ח"ט עמ' רי"ד) לאדם ששם זקנו היה יחיאל דוב, ורצה לכוון בשם דוב גם על כ"ק אדמו"ר מהור"ב נ"ע, ועל זה כתב לו אדמו"ר הרי"צ: "לא יעשה ולא יכוון"; אבל כשמצרף שני שמות ביחד, יש לומר דגם בלא-הכי אין מצרפין.

(3) לאחרונה היו כמה וכמה שקראו לבניהם על שם השליח הרב גבריאל נח הי"ד הולצברג, והיו כאלה שהוסיפו השם "חיים" וכיוצא-בזה (כנראה כסגולה לאריכות ימים⁶) - ועל-פי הנ"ל לכאורה אין זה אותו השם.

ולגופו של עניין, ישנם כמה מענות במקרים על-דרך-זה, ונראה שאין בזה קפידא, ולא הוזהרו כלל להוסיף שם: א) מענה למי שרצה לקרוא לבנו על שם אביו שנפטר בהיותו צעיר: "אין לחשוש לזה, שהרי זהו במצוות כיבוד אב"⁷. ב) מענה למי שרצה לקרוא לבנו גרשון מנחם מענדל, על שם אביו שנספה במלחמה: "כמה גרשון מנחם מענדל היו בעולם. ואם האב והאם שיחיו שניהם יסכימו על שם זה, יהי רצון שיהיה לאריכות ימים ושנים טובות"⁸.

אמנם בשני מקרים הנ"ל מדובר לקרוא על שם אביו דיש בזה גם מצוות כיבוד אב, אבל ישנו מענה שלישי שאינו קשור כנראה עם כיבוד אב: ג) מענה לאחד שרצה לקרוא לבנו על שם אדם שנהרג על-ידי הגרמנים ימח-שמו: "באם לא קפדי בודאי דלא קפדי, ואדרבה, זכות גדול הוא". (כל הנ"ל מובא ב"אוצר מנהגים

(3) והוא מאג"ק ח"ג ס' ע קפא, ולא נסמך שם בסוף הספר.

(4) אולי צ"ל: שם (האותיות ג ר"ש דומות מאד בכ"ק של הרבי).

(5) כך נדפס בנוסח שבסוף התהילים 'אוהל יוסף יצחק' עמ' 184, בכל הדפוסים שראינו, ללא סוגריים. ולכאורה ברור שצריך לומר בפירוש במקום תיבה זו את השם הישן של החולה (במקום ה'פלוני' הראשון, למשל: משה). ואחר-כך את שמו החדש (במקום ה'פלוני' השני, למשל: חיים משה).

(6) כיוון שהעולם חוששין מקריאת שם אחרי מי שמת, ובפרט שנהרג, בדמי ימיו, וגם בקשר להרוגי השואה מסתפקים, ולרוב עושים זאת רק בתוספת שם אחר, וראה בס' אוצר הברית (מהדורת תשנ"ג, ח"א עמ' שמה ובחערות, וגם בעמודים הבאים, אודות קריאה בשמות כאלה בהוספת שם, ובעמ' שני אודות קריאת שם ע"ש שני בני אדם בכלל).

(7) נדפס גם ב'נלכה באורחותיו' עמ' 235.

(8) נדפס גם ב'שערי ה' ומנהג' ח"ג עמ' רצו.

ותמוה: הרי מנהג זה של "אצבעיים על אצבעיים" הנהיגו רבותינו נשיאנו באופן מפורש, איך אפשר לבטל זאת על-פי דיוקים, סברות, ופולפולים ללא הוראה מרביתנו נשיאנו?
עוד כותב ש"ה: "אך דא עקא, לפי מדירות שעשית...לכחור בר מצווה בגודל ממוצע ומתחת לכך, וכן להרבה אנשים מבוגרים, אין מספיק מקום בקיבורת להניח תפילין של אצבעיים על אצבעיים".

ותמוה: גם המשנה ברורה (בביאור הלכה סי' לב סעיף מא ד"ה אין לו) שמזהיר ש"לא יעשה התפילין גדולים עד מאוד", הרי הוא ממליץ שיעשו תפילין עד לגודל של ארבע אצבעות על ארבע אצבעות, וזה לשון המשנה ברורה (שם), בביאור הלכה סוף ד"ה אורך ורוחב הבתים): "והנכון לאדם שיהיו תפיליו תמיד ממוצעים, דהיינו לא פחות משיעור אצבעיים על אצבעיים ולא יותר מד' על ד' אצבעות, והיינו עם התיאור והמעברתא", עכ"ל.

היינו שהחשש בתפילין גדולות הוא רק כאשר התפילין הן יותר מארבע אצבעות, אך בפחות מארבע אצבעות אין שום חשש כלל. האם המשנה ברורה לא ידע למדוד? או שמא מאז המשנה ברורה ועד היום קטנו הידיים? אתמהא!

עוד כותב ש"ה: "זה שעושים גודל תפילין של יד כמו תפילין של ראש, אין לזה כל בסיס ומקור". ותמוה, הרי כך כותב המקור חיים (סימן לב סעיף מא): "וכתב הב"י ס"ס ל"ה בשם המנהיג, שריבוע תש"ר ותש"י יהיה שוין. ונראה שיש לחוש לדבריו".

עוד כותב ש"ה: "חובת רבני אנ"ש שיחיו לעורר על דבר פשוט זה, שרבים נכשלים בו". ותמוה מאוד: איך אפשר לומר שמנהג זה שהנהיגו רבותינו נשיאנו הכשילה רחמנא ליצלן יהודים באי הנחת תפילין של יד כדרוש?

לסיכום: מנהג חב"ד כפי שהנהיגו רבותינו נשיאנו שגודל הבתים גם בשל יד הוא אצבעיים על אצבעיים, הוא למנער ועד זקן, ואין בזה שום חשש כלל.

הרב משה ששונקין, מטולה

הערות המערכת:

א) למרות שבשו"ע אדמו"ר הזקן מדובר בשיעור 'אצבעיים על אצבעיים' רק בתפילין של-ראש, הרי בפועל נהגו הן רבותינו והן אנ"ש להיזהר בזה גם בשל-יד. וכן משמע מסתימת השיעור בתניא (שלא הזכיר ששיעור זה הוא רק בשל-ראש). בגיליון תשנ"ט הובא מהרה"צ ממונקאטש שגם אחרים נהגו כך, ומפסקי תשובות שנהגו כך רק לנוי מצווה. איני יודע מניין לו להרב הכותב שכך "הנהיגו רבותינו נשיאנו".

ב) שלא כשו"ע אדמו"ר הזקן, המשנה ברורה אינו מחלק בין של-יד לשל-ראש, למרות שדברי הגאונים והתוספות (עירובין צ"ב, ב) הדנים בגודל התפילין, מתייחסים רק לשל-ראש. ושוב: מסתימת לשונו בביאור הלכה הנ"ל ניתן להסיק שכוונתו גם לשל-יד.

ג) המשנה ברורה (שם, ס"ק קפט) סובר, ש"אצבעיים על אצבעיים" היינו מלמטה בתיאור, ולא בבית עצמו כדעת רבותינו (וזה מחזק עוד יותר את הלימוד של הרב הכותב ממסקנתו שגודל התיאור יהיה "לא יותר מארבע על ארבע אצבעות").

קריאת שמות¹

בנוגע? למה שכתבו (בגיליון תשס"א) אודות קריאת שם הנכד כשם הסבא שהוא בחיים, יש להעיר:

1) ההערות לתגובה זו הן הערות המערכת.

2) ראה בנושא זה גם בה'תקשרות' סוף גיליון שנו"ו.

ד. בנוגע¹⁹ למצוות פרה אדומה . . נאמר²⁰: "זאת חוקת התורה".

לכאורה אינו מובן: כיוון שהמדובר הוא אודות מצווה פרטית - מדוע נאמר בה הלשון "זאת חוקת התורה", ולא "זאת חוקת הפרה" וכיוצא-בזה? וההסברה בזה²¹ - לפי שמצוות פרה אדומה הוא עניין כללי, שנוגע לכללות עניין התורה, כדלקמן.

ה. מצוות פרה אדומה באה לטהר את האדם מטומאת מת:

טומאת מת היא טומאה חמורה ביותר, כדאיתא

נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר²⁴. ועל דרך זה בנוגע לכל הדורות שלאחרי זה - שבכל שמונת הפרות שנעשו בזמן בית שני²⁵, וכן בפרה העשירית ש"יעשה המלך המשיח"²⁶, השתמשו (לקדש הכהנים העושים את הפרה) באפר הפרה שעשה משה במדבר²⁷.

ו. ועניין נוסף מצינו בפרה אדומה - ש"מטמאה את הטהורים ומטהרת את הטמאים"²⁸:

והעניין בזה - שבכדי לטהר יהודי שנטמא (רח"ל) בטומאה הכי חמורה, יש צורך בעניין

אפילו אם בימי הפורים עמד בתנועה של מסירת נפש

ופעל בעצמו הזזה כדבעי למהווי, להשתנות לגמרי -

צריך עכשיו להתחיל לחשוב אודות עניין טהרת טמאים

המסירת-נפש, כמודגש בכך שהכהן המטהר נעשה טמא כדי לפעול עניין הטהרה.

ומסירות נפש זו מודגשת אצל משה רבינו:

התעסקותו של משה רבינו בפרה אדומה, שמתהרת מטומאת מת, מהוה ירידה עברו, שהרי, משה רבינו עצמו היה למעלה מעניין זה לגמרי, ועד כדי כך, שתמה "במה תהא טהרתו", ועד ש"נתכרכמו פניו",

- והביאור בזה, שבכדי לתקן עניין בלתי-רצוי, צריך להיות איזו שייכות לכך (כידוע הסיפור אודות אדמו"ר האמצעי²⁹), וכיוון שלא היתה לו

במדרש²² שדווקא בנוגע לטומאת מת שאל משה רבינו להקב"ה "אם נטמא זה במה תהא טהרתו", ועד ש"נתכרכמו פניו של משה". וטעם הדבר, כי, קדושה היא חיות, ואילו מיתה (רחמנא-ליצלן) שהיא היפך החיות, היא היפך הקדושה לגמרי.

וזהו מעלתה של פרה אדומה - שמטהרת גם מטומאה חמורה זו.

ועל זה נאמר²⁰ "ויקחו אליך פרה אדומה" -

שטהרת טומאה חמורה זו על-ידי פרה אדומה היא בכוחו של משה רבינו דווקא, שכן, אף ששחיטת הפרה וכו' היתה על-ידי אלעזר הכהן (מצוותה בסגן)²³, מכל מקום, מדגישה התורה "ויקחו אליך פרה אדומה גו", "אליך" דייקא, "לעולם היא

19) כמה ענינים הבאים לקמן (עד סוס"ח) - נדפסו בתוספת ביאור וכו' בלקו"ש ח"ד ע' 1056 ואילך (בשילוב שיחת ש"פ חוקת השי"ת). - בהוצאה זו נדפסה השיחה כצורתה בהנחה בלתי מוגה (המ"ל).

20) חוקת יט, ב.

21) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (חוקת) נו, א. ועייג"כ במפרשים עה"ת.

22) תנחומא פרשתנו (חוקת) ו. במדבר"ר שם פ"ט, ד.

23) שם, ג (ובפרש"י).

24) פרש"י עה"פ.

25) ראה פרה פ"ג מ"ה. רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

26) רמב"ם שם (בתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ח ע' 131 ואילך).

27) ראה פרה שם "ומאחת" (ועד"ו ברמב"ם שם פ"ב ה"ו) ובפי' משנה אחרונה שם. ולהעיר ג"כ במדבר"ר שם, ו (בפירוש ידי משה ומהר"ו שם). גור ארי' ושפתי חכמים (לפרש"י עה"פ שם). של"ה חלק תושב"כ דרוש לפ' פרה (שנט, ב) (וראה גם סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 347 הערה 49; ע' 350 הערה 60).

28) חינוך מצווה שצו. וראה תנחומא שם ז. במדבר"ר שם, ה.

29) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שעט

שום שייכות לטומאת מת, אפילו לא בדרקות ודרקות, לכך תמה ואמר "במה תהא טהרתו", עד שינתכרמו פניו" -

ואף-על-פי-כן, כדי לטהר יהודי שנטמא בטומאה חמורה, כולל גם להבטיח ("צו פארויזקערן") גם את טהרתו של יהודי שיהיה לאחרי כמה וכמה דורות (כאמור, שבאפר הפרה שעשה משה השתמשו בשביל כל הפרות שנעשו במשך כל הדורות לאחרי זה) - לא התחשב משה רבינו בירידה שלו, והשתרל ("ער האָט זיך אַרײַנגעלייגט") מתוך מסירת נפש בעניין פרה אדומה.

ז. ולכן נאמר בפרה אדומה "זאת חוקת התורה" - כיוון שזהו עניין כללי שנוגע לכללות התורה:

כאשר יהודי מרגיש בעצמו עניין של טומאת מת ברוחניות, כלומר, שחסרה לו חיות בענייני תורה ומצוות, וְלֹהֲעֵיר, שבזמננו זה "כולנו טמאי מתים"³⁰ - יכול הוא לבוא, ח"ו, לידי מצב של ייאוש כו'.

ובכן, עליו לדעת, שאין לו להתייאש, כיוון שמשנה רבינו הבטיח את טהרתו!

- משה רבינו היה אמנם למעלה לגמרי מעניין זה, אבל אף-על-פי-כן, מסר את נפשו לעשות פרה אדומה, כדי להבטיח את טהרתם של בני-ישראל שברורו ובני-ישראל שבכל הדורות שלאחרי זה, שגם אם יטמאו בטומאה הכי חמורה, יהיו יכולים להיטהר מטומאה זו.

ולכן, בכל הזמנים כולם, גם כאשר משה רבינו לא נמצא ("ווען משה איז ניטאָ"), אין ליפול בייאוש בגלל חומר עניין טומאת מת, כיוון ש"אפר פרה של

משה לא כלה"³¹, "שלך קיימת"³².

ואף-על-פי שאין אנו יודעים היכן נמצא אפר זה - הרי הוא קיים, וכשיבוא משיח ימצאו אותו וישתמשו בו בשביל פרה העשירית, ובמילא, "מחוסר זמן לאו כמחוסר מעשה"³³.

ח. וכן הוא גם בנוגע ל... כ"ק מו"ח אדמו"ר, משה שברורנו,

- כמאמר חז"ל³⁴ "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", ולא רק "אתפשטותא דמשה", אלא משה בשלימותו ("דער גאַנצער משה"), כי, בכל דור ודור הרי זה אותו משה ("דער זעלבער משה"), אלא

שהגופים מחולקים³⁵ בהתאם ולפי אנשי הדור - שהתעסק בעצמו בכל העניינים - אפילו בעניינים פשוטים - כדי לטהר את בני-ישראל, ועד לטהרה מעניינים כאלה שהם בדוגמת טומאת מת!

- כ"ק מו"ח אדמו"ר מצד עצמו היה למעלה לגמרי ולא היתה לו שום שייכות לעניינים אלה, אפילו בדרקות ודרקות, ואף-על-פי-כן, השפיל את עצמו ("ער האָט זיך אַרָאָפּגעלאָזט") בעניינים פשוטים ביותר, דבר שהיה כרוך אצלו במסירת-נפש ממש... וכל כך למה? - כדי לטהר יהודי מטומאת מת!...

ולכן, גם עכשיו אין להתייאש ולפחד משום דבר, אפילו לא מטומאת מת, כיוון שגם עכשיו אפרו (של משה שברורנו) קיים! .].

(מהתוועדות חג המפורים תשי"ב, 'תורת מנחם'

כרך ה עמ' 64-66. ו"פ חוקת-בלק תשי"ב,

'תורת מנחם' כרך ו עמ' 39-42. בלתי מוגה)

31) רש"י יומא ד, רע"א (ד"ה מכל).

32) תנחומא שם ח. במדב"ר שם, ו.

33) ראה יומא סב, סע"ב. ו"ש. הנסמן בשד"ח קונטרס

הכללים (כרך ג) מערכת המ"ם כלל קסא.

34) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. קיד, רע"א).

35) ראה גם לקו"ש חכו"ש ע' 7.

ובעל-כורחך צריך לומר כן בפירוש דברי שולחן-ערוך הבית-יוסף: (א) בהגהת הסמ"ק שם ס"ק א' מובא משמושא רבה "פלג זרוע" עייני-שם, והזרוע הרי נמשכת עד הכתף. (ב) אטו הבית-יוסף בשולחן-ערוך חלוק על כל הראשונים המפורשים הנזכרים לעיל, ויכריע שהסמ"ק חולק על כולם, ויפסוק רק כהסמ"ק? (ג) האם פשוט לומר שכ"ק אדמו"ר הזקן בשולחן-ערוך ובסידור יפסוק דלא כהשולחן-ערוך? (ד) הבית-יוסף בפירושו על הטור מביא חלק מהראשונים הנ"ל וגם את הסמ"ק הנ"ל, ולא העיר דיש מחלוקת ביניהם. לכן פשוט וברור דאין כאן שום חילוקי דעות, ומה שכתוב בשולחן-ערוך הבית-יוסף "בית השחי" - הרי הוא באופן כזה דבית השחי אינו מכסה על חלק מהזרוע, כי היד מרוממת כלפי מעלה, ואפושי מחלוקת לא מפשינן.

ועוד: הכרח לדבר דאין כאן שום מחלוקת, וגם כאשר כתוב עד בית השחי הכוונה כל הזרוע עד הכתף, הרי הוא מתוספות מפורש במסכת מנחות (דף ל"ז ע"א ד"ה קיבורת): "ואומר ר"ת שהוא גובה הבשר שבזרוע שבין בית השחי למרפק... ומשמע בהדיא דהוא דסמוך לכתף הוא זרוע שבין הכתף למרפק וכו'" ע"ש.

ואטו סותר עצמו מיניה וביה מרישא לסיפא, ועל-כורחך דאין כאן ב' דעות, והיינו הך כנ"ל. ואין צריך לומר שאין שום דיוק כלל מדברי הרמ"א ס"א שכתב: "אבל לא בחצי העצם הסמוך לבית השחי", וכן מדברי השולחן-ערוך סעיף ז': "כי העצם הסמוך לבית השחי מחציו עד הקובד"ו הוא מקום הנחת תפילין". דאף שכתב בית השחי הרי זה רק לסימן איה מקום העצם המדובר שעליו מניחין תפילין, ועל זה כתב שזה העצם "הסמוך לבית השחי" וד"ל ופשוט.

ומי שימדוד את כל הזרוע (ולא רק חלק או רוב הזרוע) ובאופנים שכתבתי לעיל, וכמובן שיש להקפיד שהיד תהיה מתוחה היטב ולא מקופלת, כדי שחלק היד הנקרא 'קנה' לא יכסה ויסתיר חלק מהזרוע, יתברר בלי שום ספק כלל, דגם לנער שרק עתה מתחיל להניח תפילין ואף שהוא נמוך קומה, הזרוע שלו היא כ-20 ס"מ, וזהו שמחלקין לחצאין כמו שכתב בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן הנ"ל ס"ב: "וזה המקום נקרא קיבורת, אבל לא יניחנה למעלה מהקיבורת, דהיינו שלא יניחנה למעלה מחצי הפרק שבין המרפק לכתף" עיין שם - אזי יש לו לכל הפחות 10 ס"מ ומניח שם תפילין ד' על ד', ואפילו ביחד עם המעברת והתיתורא הרי הוא בערך שבע וחצי ס"מ, ועוד נשאר בריווח - יותר מ 2 ס"מ עד למרפק. זהו לנער הנמוך, ובדאי שלגדולים יותר אין שום בעיה, והכול בריווח ממש. ובעזרת ה' יתברך חסידי חב"ד מניחים תפילין בהידור, תם ונשלם.

מה שציינו שהמשנה ברורה ס"ק ד' העיר בזה, גם זו טעות, כי מי שראה "תפילין הגדולים" שהיו בזמן המשנה ברורה, יבין דתפילין דנן שהם ד' על ד' נחשבים כקטנים לגביהם, כי רוחב הבתים לבד שהיה אז ברוסיה וכו' הגיע ל 6-7 ס"מ ואולי יותר, וכן התיתורא והמעברתא היו מאוד רחבים וכו', ועליהם העיר המשנה-ברורה, אבל תפילין דנן שהם בסך-הכול כחצי ס"מ יותר גדולים מרוב התפילין, אינם נקראים גדולים לגבי זה. והכול על מקומו בא בשלום בעזרת ה' יתברך.

הרב יוסף יצחק בלינוב, רב מרכז העיר, בני ברק

בעניין הנ"ל

מנהג חב"ד שאורך ורוחב הבתים של התפילין יהיו "אצבעיים על אצבעיים", וכמו שהרבי כתב (אגרות קודש חלק י"א עמ' שו): "אודות הבתים דאצבעיים על אצבעיים... וידוע אשר מנהגנו הוא בשיעור זה". ב'התקשרות' (גיליון תשנ"ט) כתב שמואל הסופר, שלפי דעתו, מנהג זה - של אצבעיים על אצבעיים בשל יד, אינו חל על נערי בר-מצווה, וכמו-כן אינו חל על הרבה אנשים מבוגרים שאין מספיק מקום בקיבורת ידם לשיעור זה.

גודל תפילין של יד / צירוף שמות

גודל הבתים בתפילין

בנוגע למה שהעירו (ב'התקשרות' גיליון תשנ"ו) ואחר-כך הקשו לשאול שוב (גיליון תשנ"ט) בעניין תפילין של יד שהם ד' עד ד', דאולי לא מניחים כראוי ח"ו. וכנראה דעקב דברי הקצרים לא הובנו כראוי, והמשיכו לערער ר"ל על קיום מצוות תפילין של רוב חסידי חב"ד, ובאמת הדבר פשוט מאוד, והכול מיוסד על טעות במדידה וכמו שיתבאר בעזרת ה' יתברך.

ראשית כול הנני מודיע ומבהיר, שבימים הללו מדרתי אורך הזרוע של כמניין נערים, שרק עתה התחילו להניח תפילין מהודרות בגודל ד' על ד', וצירפתי אלי עדי קיום וכירור, והתברר שהזרוע הכי קטנה אצל נער נמוך קומה לפי ערך חבריו, היתה כ-20 ס"מ, ואצל רובם מעל 21 ס"מ. וכאן הבן שואל: אטו הזרוע דגידולי בני-ברק שאני! אטו יש כאן מחלוקת במציאות!?

ועל כן המסקנה אחת היא, שצריך לדעת איך ומה למדוד!

בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן (סימן כ"ז ס"ב) נאמר: "צריך להניחה בגובה הבשר שבפרק הזרוע שבין המרפק... להכתף, וזה המקום נקרא קיבורת, אבל לא יניחנה למעלה מהקיבורת, דהיינו שלא יניחנה למעלה מחצי הפרק שבין המרפק לכתף" עכ"ל. וכן הוא בסידור, עיין-שם. מוכח מאן שמודדים כל הזרוע מהמרפק עד הכתף, שכל זה נקרא זרוע, ולא כהטועים למדוד רק עד בית השחי, דאז מחסירים חלק ניכר מהזרוע, המכוסה ומוסתר עקב השרירים כו' משם עד הכתף, והמדירה האמיתית היא: ליישר את כל היד, ולמדוד מהמרפק עד הכתף, דהיינו קצת מהצד - לא מתחת בית השחי, או להרים את היד ישר בגובה כלפי מעלה, ואז גם אם ימדוד עד בית השחי הרי זה עד הכתף. וזהו מה שכתבתי בקיצור בגיליון תשנ"ט.

וכן כתבו הראשונים דמדודים עד הכתף, עיין רמב"ם (הלכות תפילין פ"ד ה"ב), מרדכי (בפירוש הסוגיא מנחות ל"ז ע"א בשם ר"ת), רא"ש (הלכות קטנות הלכות תפילין אות ח"י), חינוך (מצווה תכ"א), והטור (סימן כ"ז).

ומה שכתוב בשולחן ערוך הבית-יוסף סעיף א': "בבשר התפוח שבעצם שבין הקובד"ו ובית השחי", ומקורו מהסמ"ק ריש סי' קנ"ג (מובא בבית-יוסף שעל הטור), אין הכוונה כאשר היד משוחררת כלפי מטה, ואזי חלק מהזרוע מכוסה וכמו שכתבתי לעיל, אלא כשהיד מרוממת כלפי מעלה, ואזי גם בצד בית השחי מתגלה כל הזרוע, וכנ"ל.

הציפייה מעוררת לבקש בכל עת

בקשת הגאולה בתוך הלכה!?

בהלכות פרה אדומה אומר הרמב"ם: ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצווה זו עד שחרב הבית בשנייה, ראשונה עשה משה רבינו, שנייה עשה עזרא ושבע מעזרא עד חורבן הבית, והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון.

...צריך אמנם להבין... בנוגע לסיום דברי הרמב"ם "והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון" - שזה אינו מוזכר אפילו במדרשי רז"ל שיש לומר שהם מקורו של הרמב"ם! ...ויש לומר הביאור בזה:

בנוגע לחיוב להאמין בביאת המשיח, פוסק הרמב"ם בהלכות מלכים "וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו... הוא כופר... בתורה ובמשה רבינו". זאת אומרת, אין זה מספיק להאמין בביאת המשיח, אלא מחויבים לקוות ולחכות לביאת המשיח.

ואם כן מובן, שכשם שעניין האמונה בביאת המשיח הוא עניין תמידי, על דרך זה החיוב של "מחכה לביאתו" הגו חיוב תמידי, יהודי צריך תמיד לקוות ולחכות למשיח, ועוד יותר, כפי שאומרים בתפילה - "כי לישועתך קווינו כל היום".

עניין זה של "מחכה לביאתו" שכפשוטו לשון ההלכה הינו הרגש (לא ידיעה בעלמא), בא על-ידי שיהודי מרגיש שאין לו ביכולת להיות בשלמות בלי ביאת המשיח, ובמילא עומד הוא בתקווה תמידית לביאת המשיח, תוך הרגשה שללא זה הרי הוא "חסר". ומכך מובן, שכאשר אחד - שהגו מחכה לביאת המשיח - מזכיר עניין בשייכות למשיח, יהיה זה אפילו בדרך אגב - אינו יכול "לעבור על כך", אלא זה מעורר אצלו מיד רגשי הציפייה למשיח, ונהיה זה צרכו, וצריך הוא להתפלל על זה, לומר תפילה על מילוי חסרונו - שיזכה במהרה, בהקדם, תיכף לביאת המשיח.

וזהו כוונת הרמב"ם ב - א) הכניסו את תפילת "מהרה יגלה אכ"ר", בכלל ו - ב) הוסיף "מהרה", מה שיותר מהר, ו - ג) דווקא שלא במקומה, בהלכות פרה אדומה - בכך מדגיש הרמב"ם הלכה, עד כמה צריך להיות ה"מחכה לביאתו", גם כאשר עניין המשיח עולה בדרך אגב, בעניין אחר, צריך הדבר לעורר מיד אצל היהודי תפילה "מהרה יגלה אכ"ר"!

טהרת אפר הפרה והגאולה מהגלות

[. .] כללות עניין הגלות הגו מצב של טומאת מת. נוסף על העניין כפשוטו, שהגנו טמאי מתים, הרי זה גם התוכן הרוחני של הגלות: סיבת הגלות הרי זה "חטאינו" - כשחסר ב"ואתם הדבקים בה' אלוקים" - במילא חסר ב"חיים כולכם היום".

ואפר הפרה - הטהרה מטומאת מת - מרמז על הגאולה מהגלות, הטהרה מהמצב של פירוד מדבקות בה' אלקים חיים.

ויש לומר שזהו הדיוק בנבואת הגאולה "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" - זריקה דווקא, זאת אומרת, הטהרה על-ידי הזאה - "הזיית מי חטאת המעבירין טומאת המת", שטהרה זו באה בגלוי בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו במהרה בימינו ממש, ובלשון הרמב"ם "מהרה יגלה אמן כן יהי רצון".

(ליקוטי שיחות כרך כח, עמ' 131)

הרמ"ע (רבי מנחם עזריה) מפאנו

מגדולי המקובלים פוסק הלכות אשר ספריו הובאו בתורת החסידות
• כיצד להסביר פסוקים הכתובים ב'לשון הבאי' בתורה, ומה היה
סדר פטירת משה רבנו? • מה יברכו על המן מהצנצנת לעתיד, וכיצד
נמשכת הקרבת התמידים גם בזמן הזה? • לקט מובאות משמו
בתורתו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

בספרי החסידות מובא פעמים רבות הרמ"ע מפאנו. בשם הגדולים להחיד"א (בערכו אות מ סנ"ט) נכתב עליו:

"הרמ"ע (מנחם עזריה מפאנו) [חי' בזמן מרן ה'בית יוסף]... היה תלמיד בחכמת האמת ממנהר"י סרוק... וחיבר תשובות... ועוד חיבר בקבלה הרבה ועלה לשמים שנת הש"ף...

"וראיתי לגדול אחד... שהיה קרוב לזמן הרמ"ע שמפליג בחכמת הרמ"ע ובקיאותו בנגלה ונסתר שמשנתו היתה סדורה בפיו והלכותיו ברורות ומחזוריות מאד" (מחזיק ברכה להחיד"א או"ח סימן רמו אות ב'). "וכבר נודע קדושת הרמ"ע ואת יקר תפארת גדולתו בנגלה ובנסתר" (שם סימן תפט אות ב'). "כל רו לא אנס ליה" (רבש לפי - מהחיד"א - מערכת ש אות כ"ה).

כ"ק אדמו"ר הזקן מזכירו כמה פעמים. למשל, בקונטרס אחרון (י"ד ס"ב ס"ק ב), "דנדוע מה שכתב מהרמ"ע..." (ומקורו בשו"ת הרמ"ע סימן

צז). באגרת הקדש בתניא בביאור לסימן ז"ך (קמ"א) נזכר גם ספרו: "וכן כתב בספר עשרה מאמרות שאויר גן עדן מתפשט סביב כל אדם ונרשמים באויר זה כל מחשבותיו ודבוריו הטובים בתורה ועבודת ה'...".

בשיחת ש"פ בלק תשכ"ח (על-פי שיחות קודש תשכ"ח כרך ב, עמ' 334) הזכירו הרבי: "יש לבאר על-פי מה שנתבאר בתשובות מהרמ"ע מפאנו, שיש ממנו כמה וכמה תשובות בנגלה, ודבריו בכלל הובאו בכמה מקומות בחסידות..."

האם דיבר הכתוב לשון הבאי?

בלקוטי שיחות כרך כג עמ' 39 הערה 72 מובא:

וראה בשו"ת הרמ"ע סימן עג שמפרש מה שאמרו רז"ל (חולין ז, ב. ספרי ופירושו רש"י) דברים א, כח. וראה לקוטי שיחות חלק יט עמ' 17

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת (לא, טז)

הכתוב מלמדנו שיש שתי בחינות בשבת:

הראשונה - "ושמרו בני ישראל את השבת", היינו שקדושת השבת קיימת מצד עצמה, וצריכים רק לשמור עליה. על בחינה זו אמרו רז"ל (ביצה יז) "שבת מיקדשא וקיימא" (השבת - קדושתה קיימת). השנייה - "לעשות את השבת", שישראל "עושים" את השבת. כלומר, על-ידי עבודתם הם 'ממשיכים' תוספת קדושה ביום השבת, יותר ממידת קדושתה מצד עצמה.

(ספר המאמרים ת"ש עמ' 81)

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות (לא, יח)

מתן הלוחות למשה היה ביום הארבעים לעליית משה להר, כשגמר הקב"ה את לימודו עמו ("ככלותו"). הרי שעד יום הארבעים למד הקב"ה עם משה, ורק אז נתן לו את הלוחות. לפנינו לימוד נפלא: בני ישראל עשו את העגל ביום הל"ט לעלייתו של משה להר. נמצא שגם לאחר שעשו את העגל עדיין הקב"ה למד עם משה את התורה (כדי ללמדה אחר-כך לישראל), וכמו-כן מסר לו אז את הלוחות כדי שימסרם לבני ישראל! ללמדנו: מחובתנו להשפיע על הזולת בענייני תורה ומצוות גם כאשר מצבו הרוחני רחוק מלהיות כדבעי.

(ליקוטי שיחות, כרך יא, עמ' 179)

וירא את העגל ומחולות, וייחר אף משה וישלך מידו את הלחות (לבי, ט)

צריך ביאור: הרי הקב"ה הודיע למשה בהיותו בהר סיני שבני ישראל עשו את העגל, ואם כן למה רק לאחר שראה את העגל ומחולות שבר את הלוחות? אלא כל זמן שהיה משה בהר, היה מופשט ומנותק מכל ענייני העולם ולא היה לו קשר עם העולם וענייניו. לכן עשיית העגל לא פגעה בו, אף שידע בבירור שבני ישראל עשו עגל. רק לאחר שירד מן ההר וראה את העגל, 'נגע' בו הדבר, והשליך את הלוחות.

(לקוטי שיחות כרך י, עמ' 171)

וראית את אחורי ופני לא יראו (לג, ב)

וראית את אחורי. הראהו קשר של תפילין (רש"י)

בוהר לפרשתנו נאמר שרבי חייא ורבי יוסי עשו קשרים כדי לזכור את דברי התורה ששמעו.

יש לבאר את הקשר הפנימי בין קשר וזיכרון:

על מאמר חז"ל "אדם עבר עבירה... מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים" נאמר באגרת התשובה שזה "כמשל החבל הנפסק וחוזר וקושרו שמקום הקשר הוא כפול ומכופל". מכאן שחזוק והכפלת השייכות לקדושה מכפרת על חטאים, כי כאשר הקשר חזק, אין חשש לשכחה, שהיא סיבת החטא.

ומאחר ש'קשר' של קדושה ורוחניות מבטל את ה'קשר' והשייכות לסטרא-אחרא (מקור השכחה), בא לעולם נוהג לעשות קשר לזיכרון גם בענייני חולין והקשר מועיל לביטול השכחה.

(לקוטי שיחות כרך כא עמ' 236)

פרשת כי-תשא

ועשית אותה קטורת (ללה)

הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פמ"ה) כותב:
 "וכאשר היו שוחטין... בהמות רבות בכל יום, ומחתיכין בו הבשר ושורפין ורוחצין בו את הקרב והכרעיים, אין ספק שאילו היו מניחים אותו על זה העניין, היה ריחו כריח מקומות הבשר, מפני זה ציווה להקריב בו הקטורת שתי פעמים בכל יום... להטיב ריחו וריח בגדי כל העובד בו".
 פעם שאל אחד החסידים את כ"ק אדמו"ר הזקן: וכי ייתכן לומר שעבודת הקטורת, שהיא עבודה נעלית ביותר, לא באה אלא כדי להעביר ריח לא-נעים של הקרבנות?
 ענה לו הרבי: ידוע שעל מקריב הקרבן היה להתחרט על חטאיו ולשוב בתשובה שלמה; רק אז היה עוונו סור ומתכפר על-ידי הקרבן. אך היו פעמים שהתשובה לא היתה כדבעי, ונותר קצת 'סירחון' מהחטא - את זאת סילקה הקטורת.

(שמוענות וסיפורים, כרך ב, עמ' 63)

* * *

הוסיף כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק:
 משל למה הדבר דומה? אדם שחטא לחברו ופיסו בדברים. חטא פעם אחת, נתרצה החבר; חטא פעם שנייה ושלישית - לא נתפייס החבר אלא בריבוי דברים.
 ולכאורה: מכיוון שלאחר חטאו הראשון מחל החבר, מדוע אפוא לא ייחשב חטאו בפעם השנייה והשלישית כחטא ראשון? מכאן עולה כי אדם שסרח, אף-על-פי שביקש מחילה ונמחל לו, מכל-מקום מעט ריח רע עדיין נותר.
 אף בחטאים ועוונות כן. אמנם הקרבן שמקריב האדם פועל שה' יסלח לו על עצם החטא, אך בכל-זאת, 'ריח' מהחטא - עדיין נשאר. וכדי לבטל גם 'ריח' זה, באה הקטורת לאחר הקרבן.

(מפי השמועה)

ושמרו בני-ישראל את השבת (לא,טז)

אמרו רז"ל (בבא קמא נ): "הקב"ה מדקדק עם סביביו (צדיקים הדבקים בו, רש"י) אפילו כחוט השערה". כלומר, אדם שנמצא במעלה עליונה יותר - צריך להיזהר יותר במעשיו.
 אי-לזאת, ביום השבת, כשכל ישראל שרויים במעלה עליונה יותר, שהרי ניתנת להם אז נשמה יתרה, מצווים הם במשנה זהירות. לכן מזהיר הכתוב - "ושמרו בני-ישראל את השבת": ביום השבת צריכים להישמר ולהיזהר בתורה ובמצוות יותר מבשאר ימות השבוע.

(אור התורה כרך ו, עמ' א'תתקס"א)

שוליי-הגליון להערה (23) דברה תורה בלשון הבאי "כי ערים גדולות ובצורות בשמים (דברים שם) הוא כמשמעו שהן בצורות במרום שאין ע' שרים של מעלה נכנסים באווירה של ארץ-ישראל כן" (וראה שם הראשי תיבות ד"הבאי" - "הנה ברכו את ה'... שאין בדבריהם דבר בטל").

על יסוד תשובה זו מבאר הרבי במקומות נוספים (כמו לדוגמא בלקוטי שיחות כרך כא עמ' 37) את חשיבותה של פנימיות התורה (נשמתא דאורייתא). יש לדעת כי חד היא עם נגלה דתורה (גופא דאורייתא) - עד שאפשר להיווכח בכמה מקומות ש"אין העניין בנגלה אלא דרשני בפנימיות התורה" - היינו, שחלק הנגלה שבתורה עצמו מכריח שעליו להידרש לפירוש הנשמתא דאורייתא (וראה גם לקוטי שיחות כרך כב עמ' 234 (תורת מנחם כרך ח עמ' 107)).

במילים פשוטות יותר:

לכאורה תמוה כיצד ייתכן לומר על התורה שהיא מדברת ב'לשון הבאי'?! אלא הביאור בזה - שלאמיתו של דבר ישנו העניין ד"ערים גדולות ובצורות בשמים" ממש, אלא שעניין זה הוא ברוחניות, ועיקר כוונת התורה בזה היא - לרוחניות העניינים (שהרי התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים - עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פרק כב. לקוטי שיחות כרך כג סוף עמ' 37). אמנם, כאשר עניין זה נמשך בעולם למטה - לא שייך שיהיה הדבר כפשוטו, כי אם 'דרך הבאי' בלבד.

אגב, תשובה זו סימן עג הנ"ל, נזכרה על-ידי הרבי פעמים רבות כמו במקומות דלהלן:
 התוועדויות תשמ"ב ח"א 234. תשד"מ חלק ג' עמ' 1744. שיחות קודש תשכ"ח כרך ב' עמ' 334. שיחות קודש תשל"ז כרך ב' עמ' 613. שיחות קודש תשמ"א כרך ד' עמ' 467. בצל החכמה עמ' 1188.

קשיטה וקישוטים

בתוך דיון על משמעות המילה 'קשיטה' (לקוטי שיחות כרך כה עמ' 177), מביא הרבי את פירוש התרגום יונתן (ותרגום ירושלמי) שזה מלשון

'קישוטים' (כן הוא דעת ר' יהושע דסכין בשם ר' לוי בבראשית רבה על הפסוק (פרשה עט פ"סקא ז) - ראה מדרש שכל טוב כאן. מתנות כהונה ועץ יוסף לבראשית רבה שם, רש"ש שם. ערוך. ומפרשי הבראשית רבה). ומציין גם: וראה של"ה מסכת פסחים (קסט,ב) דמאה קשיטה "רומזין למאה קישוטיין דשכינה".

כאן מוסיף הרבי:

ולהעיר שהרמ"ע מפאנו קרא לאחד ממאמריו (בספרו עשרה מאמרות) מאה קשיטה "והם מאה סימנים" (שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים). אחת מאמרותיו של הרמ"ע מפאנו הוזכרה במפורש בשמו, במאמר חסידות שהשמיע הרבי בשבת קודש פרשת וילך תשכ"ב (תורת מנחם כרך לב עמ' 20):

וכמו כן ישנו היחוד דבלי גבול וגבול גם בהנבואים שבעולם הזה הגשמי. ובהקדם מה שכתב הרמ"ע מפאנו (שער ד' (שער עצמות וכלים) פרק ג) - הובא בלקוטי תורה פרשת פקודי - שבכלל קדמון הוא בוודאי נצחי, אבל בכלל נצחי אין קדמון, לפי שרבים מן הנמצאים יהיו נצחיים ברצון הבורא, ואין אף אחד מהם קדמון, שהרי הם מחודשים מאין ליש, היינו, שיש להם תחילה. וכמו ענין הזמן, שיש לו תחילה, ומה מובן שהוא מוגבל...

בעניין זה ראה גם ד"ה ואלה שמות תש"כ (תורת מנחם כרך כז עמ' 268): "בשם ספר פלח הרמון להרמ"ע - שער ד' פרק ג"; ד"ה באתי לגני תשכ"ב (תורת מנחם כרך לג עמ' 6): "כמובא בלקוטי תורה פרשת פקודי מה שהקשה הרמ"ע בהקדמה בספר יונת אלם ובספר פלח הרמון".

הזמן נברא

באיגרת ששיגר להרב יאלעס בשנת תש"ד (אגרות קודש כרך א' עמ' רצד, ונעתקו גם במכתב נוסף משנת תש"ו 'אגרות קודש' כרך ב' עמ' רצד) ציין הרבי:

מלבד דעת הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ב פרק ל') שהזמן נברא - כן כתבו בפירוש כמה מגדולי-ישראל וגאוניו: רבי סעדיה גאון.. רשב"א.. רמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאכ"ח חלק א' פרק טז)...

ברכת המן

בלקוטי שיחות כרך טז עמ' 176 הע' 29, כותב הרבי על המן:
...והיה צריך להיות אכילה כפשוטה (כלחם מן הארץ) וגם (לכמה ראשונים) ברכה לפני - המוציא לחם מן השמים או בנוסח אחר (הרמ"ע מפאנו בספר מאמר שבתות ה' ח"ב בתחילתו שכן יברכו לעתיד-לבוא על המן השמור בצנצנת)..

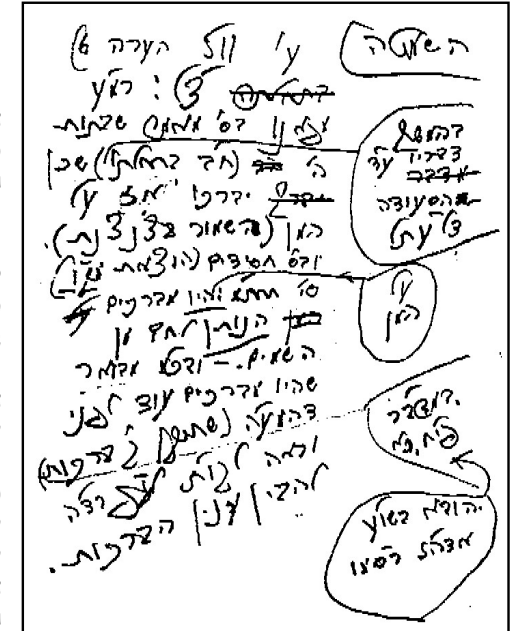
ארבעה צריכים להודות

ארבעה צריכים להודות (ברכות נד, ב). בסדרם מצינו שינוי בגמרא מהסדר בתהילים (קז, ד-כג). והרמב"ם (יד-החזקה, הלכות ברכות, פרק יו"ד הלכה ח') משנה מהסדר שבש"ס.
בש"ס - הסדר הוא: ים מדבר חולה אסורים. בתהילים הסדר - מדבר אסורים חולה ים. ברמב"ם הסדר - חולה אסורים ים מדבר.

הרבי ברשימותיו מ"פנחס, י"ד תמוז ת"ש" (חוברת קב עמ' 6, מציין:
בתוספות ברכות (נדב, ו) ושבת (בא, ב) בשם רב האי גאון שבקרא נקט המסוכנים יותר תחלה, ובש"ס, המצויין [=המצוי] יותר תחלה.
ועיין בערוך [ערך ארבע, שמביא בשם רב האי גאון להיפך - "דקראי סדירי לפום דשכיח טפי . . דשמעתא סדירין לפום הקרובים לסכנה כו"].
ושוב מציין הרבי לספרי הרמ"ע מפאנו:
לענין בזה בכפני יונה חלק ג' סימן ס"ו או ס"ב ובשברי לוחות ט, ב - טעם לסדר ולאריכות שבש"ס.
מסתבר שהרבי ציטט מן הזיכרון, ואכן בסימן סב מבאר הרמ"ע מפאנו שינוי הסדר בכתוב ובגמרא הוא בהתאם לב' הסדרים דשם הוי'.
הדברים נעקפו בהרחבה גם ב'רשימות' חוברת יא עמ' 5 הע' 7.

יום פטירת משה רבינו

בעניין יום הסתלקותו של משה רבנו יש סתירה ידועה מהנאמר בזהר (ח"ב קנו, א) שמשנה הסתלק במנחה דשבת, ומאידך, מאמר חז"ל (הובא גם בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות ולספר היד ועוד) שביום הסתלקותו כתב י"ג ספרי תורה.
"כבר דשו בה רבים" מציין הרבי ('אגרות קודש' כרך ד' עמ' קפד), ואחד מהם הוא "עשרה מאמרות (להרמ"ע מפאנו) חלק חקור-דין חלק ב' פרק יג".
תירוץ של הרמ"ע הוא כמו גדוליי-ישראל הסבורים שכתובת הספר תורה היה על-ידי שינוי: בדמעות (עשרה מאמרות שם).
בהזדמנות נוספת (תורת מנחם מנחם ציון כרך ב' עמ' 393) הביא הרבי את הנאמר על-ידי הרמ"ע מפאנו (שם) ש"לא נסתלק לגמרי עד יום שבת בערב שבת, שאז נסתלק ממנו "צלם ודמות תחתון", "ומאז הרגישו כל ישראל באותו ההפשט והסילוק כו". הרבי הוסיף שיש לומר,

הוספה בכתב יד קודשו של הרבי על ברכת המן

שגם המיתה בערב שבת היתה ברוחניות בלבד, "שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה" (פרש"י וילך לא, ב) שהוא עניין הנפילה ממדרגתו כו'.

דור המדבר - ועולם הבא

לא פעם הזכיר הרבי (לדוגמה שיחות קודש תשכ"ח כרך א, עמ' 465) את פירושו של הרמ"ע למשנה "דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא". אין הכוונה, מסביר הרבי, לגריעותא אלא אדרבה, הם בדרגה נעלית יותר מעולם-הבא!
ובלקוטי שיחות (כרך כג עמ' 102 הע' 60):
וראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ב פ"ה, הפירוש בדעת ר"ע אין להם חלק לעולם הבא, שאין להם צורך בעולם הבא, עיין שם. [והרבי מציין גם למקבילות]: ועל דרך זה במגלה עמוקות על התורה פרשת שלח יד, לה. וראה אור התורה - להצ"צ - במדבר עמ' טו ואילך. נ"ך צעמ' שכ ואילך. לקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 248-9.

שבע מצוות בני נח ניתנו לגוי - אמר הרבי בהזדמנות (התוועדות תשר"מ כרך ג' עמ' 1688) - ובהם כמה סניפים ופרטים, הכוללים שלושים מצוות - כדאיתא במסכת חולין (צב, סוף עמוד א), וכפי שנמנו בפרטיות על-ידי הגאונים, רמ"ע מפאנו בספר עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פכ"א, ועוד.

תרומת הדשן בבית-המקדש השלישי

בהתוועדות מוצאי שבת קודש פרשת אמור תשל"ח התבטא הרבי: שכשיבנה בית המקדש - בלילה זו - תהיה התחלת העבודה מתרומת הדשן.
ושאלו על כך (והאר עיינינו בתורתך, מוריסטון תשס"ה, עמ' רנט): הרי תרומת הדשן היא עבודה בהמשך לעבודה של היום שלפני זה, וכפי המובן הפשוט ב'הרמת הדשן' מה שנשאר על המזבח מקרבנות היום הקודם, ואם-כן איך תתכן הרמת הדשן לפני עבודת הקרבנות בבית-המקדש החדש?

הרבי השיב (ביום כ"ו אייר תשל"ח - צוטט שם ובעמ' רס):
הרי הוספתי להקרנות שמיכאל מקריב מנשמותיהן כו' (מדרש - הובא בט"ז אורח חיים סי' קך). כן - סידור המערכות לפני עלות השחר (תמיד פ"ב).

אחרי המענה ובהמשך אליו שאלו עוד: הרי בשיחה נאמר "על כל פנים מהקרנות שאליהו הנביא מביא?"
תשובת הרבי (ב' סיון תשל"ח - שם):
קרוב לודאי שבס[פר] רמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות?) שאל[הו] מקריב ב' תמידים בכל יום. ואין הזמן[ו] ג[ו] [גרמא] לחפש ולכן צינתי למיכאל ולהט"ז.
ואכן הדברים מצינים בספר 'עשרה מאמרות' מאמר אם כל חי, חלק ג' פרק כג.
לימים (בספר השיחות תשנ"ב כרך א, עמ' 192 הע' 57) ציין הרבי:

מהקרנות שמקריב אליהו לפני בנין בית המקדש - ש"אמרו עליו שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אף-על-פי שהוא שמים" (עשרה מאמרות (להרמ"ע מפאנו) מאמר אם כל חי ח"ג סכ"ג).

תפילין שימושא רבה וקדושתן

כך כתב הרבי לרש"י וינפלד בר' אלול תשט"ו ('אגרות קודש' כרך י"א עמ' שפא):
בענין תפילין דשימושא רבה וראב"ד . . פשוט בכמה מקומות דלשימושא רבה צריך להיות מימין המניח וכדעת הראב"ד. עיין שו"ת הרמ"ע מפאנו . . וכמו שהאריך בכל זה ב[ספר] משמרת שלום סימן ד' במהדורא בתרא יעוין שם.
ובלקוטי שיחות (כרך ב' עמ' 507 הערות 38, 40), צויין:
בארוכה על דבר ד' זוגי תפילין ראה שאלות ותשובות רמ"ע מפאנו סימן קז (ושם גם כן על דבר סדר הנחתן) . . ובאגרות הרמ"ז ס"ה: תפילין דשימושא רבא . . צריכין גוף נקי ומחשבות טהורות ונקיות, ובשו"ת הרמ"ע שם כי מאד עמקו כו' ובקושי התירו להניחן.